

Esettanulmány

Ilona végre megtalálta otthonát

Ilona 1988. óta van a kecskeméti családsegítő gondozásában. Én 1990. decemberében találkoztam vele, amikor a családsegítőhöz kerültem dolgozni. Pedagógus vagyok, s mivel Ilonának elsősorban gyermeknevelési, életvezetési problémái vannak, hozzám irányították.

Ilonáról a teljes kép csak hosszú idő múltán alakult ki bennem, bár anamnézisének még az első találkozásunk előtt áttanulmányoztam.

A feljegyzésekből röviden elsősorban az tűnt ki, hogy Ilona anyagi támogatást is kapott a gyámhatóságtól, majd a családsegítőtől – albérleti hozzájárulás, bevásárlások stb. formájában.

„Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne” – írja Tamási Áron. Ilona igazán kereste az otthonát.

Hét gyermekes parasztcsaládba született. Édesanyját korán elvesztette, édesapja nem törődött velük. Kisgyermekként rokonoknál voltak elhelyezve, később azonban intézetbe vitték őket. Fialat lányként visszakerült szülőfalujába.

Tapasztalatlansága, felkészületlensége az életre, egyik bajból a másikba sodorta.

Ilona szereteteire, biztonságra vágyott. De a férfiakkal való kapcsolatai csalódást okoztak, mert tudatlanságát használták ki. Öt gyermeke négy apától van, s ezért-könnyen kimondják róla a többszörös előítéletet is tartalmazó véleményt.

Ő mindenkiben a biztonságot nyújtó férfit kereste, de ezek a kapcsolatok csak felszínesek voltak, sajnos majdnem mindig teherbeeséssel végződtek. (Teherbeesésén nem csodálkozom, hiszen magasan kvalifikált családokban is tabuként kezelik a szexualitással összefüggő témákat. Ilona állami gondozott volt: ugyan ki készítette volna fel erre!?)

Albérletből albérletbe vándorolt.

1987-ben került Kecskemétre három gyermekével.

Egyik lánya nevelőszülőkhöz került. Két kislánya átmenetileg intézetbe volt elhelyezve, lakáskörülményei miatt. Kezdetben Ilona nem tudott elhelyezkedni, mert terhes lett attól a férfitől, aki befogadta lakásába lányaival együtt. A családsegítő segített állást találni, és ez a munkaviszony a szülésig tartott.

Az újszülött fiúgyermekét oda sem adták, egyenesen állami gondozásba került.

1991. februárjában megszülte ötödik gyermekét, ugyanettől az apától. Ezzel szinte egyidőben a gyámhatóság segítségével hozzájutott egy két szoba összkomfortos bérlakáshoz.

Ötödik gyermekét (Mónikát) sem adták haza, mert a védőnő az előző albérleti körülményeit írta le a gyámhatósághoz elküldött környezettanulmányában. A szülés után Ilona lassan berendezkedett a lakásban.

Első találkozásunk a családsegítőben történt. Anyagi problémával jelentkezett. A bemutatkozás után bementünk az interjú szobába. Ilona törekény alkatú, tekintete kérdő vagy inkább kétségbeesett. Melinda nevű gyermeke is vele volt. Ilona tele volt feszültséggel, személyiségére a félelem, a visszahúzóds a jellemző. A róla szerzett előzetes információk alapján számítottam erre. Hellyel kínáltam őket. A feszültség oldásaként megdicsértem a kislány ruháját, érdeklődtem a hogyanlétük iránt. Szemét lesütve, halkan válaszolt.

Anyagi problémája az volt, hogy a 400 forintos villanyszámláját nem tudja kifizetni. Ebben segítettem neki. Közben érdeklődtem hogyan várja a babáját, megvannak-e már a legszükségesebb holmik az újszülött fogadására? „Már csak a cumisüveg hiányzik” – mondta szerényen.

A szülésig hátralevő időben még többször felkeresett, én is meglátogattam néhányszor otthonában. Terhességét gond nélkül viselte. A védőnővel azonban nem sikerült találkoznom ezidő alatt. Csak telefonon közölte, hogy nem javasolja Ilonának hazaadni a babát.

Érvek, ellenérvek. Az eredmény változatlan: a születendő gyermek állami gondozásba fog kerülni.

A szüléssel szinte egyidőben kapta meg Ilona a lakáskiutalást. S mivel a körülményein lényegesen változtatott ez a tény, nagyon óvatosan kértem a gyámhatóságot, hogy engedjék haza Ilona csecsemőjét. Mervé elzárkózás volt a válasz, még csak meg sem indokolták, annak ellenére, hogy felajánlottam a maximális segítségemet – ha kell, hetente többször is meglátogatom – a kezdeti időszakra is és a későbbiekben is. Sajnos ez sem vezetett eredményre.

Közben Ilona beköltözött a bérlakásába. Örömét nem tudta tagadni, de csak kérdésekre mondta el érzéseit. Titkon remélte, hogy a gyermekét nemsokára itthon láthatja. Ebben az időszakban is gyakran találkoztunk. Kezdeti szorongása lassan oldódott, megkeresett az ügyeleti időmben. Már sokkal bátrabban fejezte ki magát, sokat beszélt. Mivel a gyámhatóság átmenetileg helyezte gondozásba a gyermekét, Ilonának bizonyítania kellett, hogy a megváltozott körülmények között helyt tud állni a gyermeknevelésben.

Meg kell jegyezni, hogy a hatóság ebben az időszakban sem volt túlzottan segítségére. A kijelölt hivatásos pártfogó 1 év alatt egyszer látogatta meg. Nagyobbik, 13 éves lánya kisegítő iskolába jár, csak hétfőgőn jön haza (ugyanabban a városban van az otthon és az iskola is), a gyámhatóság rendelte így.

Melinda 7 éves óvodás. Az óvónőjével felvettem a kapcsolatot. Nagyon sokszor és sokat beszéltem vele Ilonáról és a lányáról. Úgy érzem, hogy már annyira megismertem Ilonát, hogy képesnek tartottam a pici baba nevelésére is. Ebben a véleményemben megerősített Melinda óvónője, aki régebben ismerte Ilonát, mint én.

Ilona megkapta a határozatot, hogy gyermekét véglegesen intézetben helyezik el. Az írásos értesítést megelőzte egy beidézés a gyámhatóságra, ahol – nem túlzok – Ilonát szinte kényszerítően rábeszélve hozták meg a döntést. Ehhez néhány dolgot szeretnék megjegyezni:

A gyámhatóság a határozatának az indoklásában a védőnőnek azt a környezettanulmányát vette figyelembe, amely még az albréletben készült. A megváltozott pozitív körülményeket nem vették figyelembe. Tudomásuk volt arról, hogy Ilona a családsegítővel kapcsolatban van – hiszen ők küldték hozzánk – de a véleményünkre nem voltak kíváncsiak. Úgyszintén kihagyták a döntéshozatal előtt az óvónő véleményét, aki több éven keresztül naponta találkozott Ilonával és gyermekével. Látta a fejlődését, iskolaérettségét megerősítette a Nevelési Tanácsadó véleménye is, miszerint Melinda, akit szintén Ilona nevel, iskolaérett lett!

Nagyon vissza kellett fognom magam, hogy indulataimat legyőzzem, de megnyugodni nem tudtam.

A csoporttal megbeszélve elhatároztam, hogy felvállalom a harcot, és az ÉDESANYJÁHOZ hozom gyermekét.

Az írásban kapott I. fokú határozatot megfellebbeztem Ilona nevében – tudták, hogy a levelet én írtam, és nem Ilona. A gyámhatóság reakciója a harag volt, hogy mit képzelek én?

Őket felülbírálni? Természetesen ezt nem szemembe mondták, de a tudomásomra jutott a reagálásuk.

Ekkor javasoltam, hogy próbáljunk összehozni egy „találkozót” az összes családgondozó, valamint a szociálpolitikai és gyámügyi csoport között.

A beszélgetés megtörtént, de a túske bennük maradt. Nem ez volt a célunk. Szerettük volna megértetni velük, hogy mi nem az ő munkájukat bíráljuk, hanem segíteni szeretnénk, és ebben a konkrét esetben is a gyermek érdekét tartottuk szem előtt.

Természetesen a bíróság másodfokon is helybenhagyta az elsőfokú döntést. Ez a döntés is a már meglévő „akták” alapján született. Sem újabb környezettanulmány, sem körültekintőbb vizsgálat, amely a gyermekjogait szolgálná, nem történt.

Ezeket a kegyetlen „akta-döntéseket” nagyon nehéz higgadtan elviselni. Tovább harcoltam, miközben kapcsolatunk Ilonával egyre értékesebb lett. Ilona nagyon pozitív irányba változott. Megismerkedett egy komoly fiatalemberrel, aki vállalta Ilonát és gyermekeit. Úgy tűnt, hogy ez a kapcsolat tartós lesz, ebben próbálok én is erősítem.

Fontos momentumnak tartom ebben az időszakban, hogy Ilonával megbeszéltük, védekezni fog a teherbeesés ellen. Még nem éreztem elég erősnek őt ahhoz, hogy egyedül keresse fel az orvost. Elkísértem a kórházba, ahol megvártam, míg megtörténik a szükséges beavatkozás. Ekkor éreztem először igazán, hogy Ilona a kiszolgáltatottságában mennyire igényli a közelségemet. Mint a gyermek az anyjához (majdnem egyidősek vagyunk) szeretne hozzám bújni és sírni, megosztani velem félelmét. Akkor láttam először sírni.

Előzetes megbeszélés alapján megkerestem a Megyei Csecsemőotthon főigazgatóját. Kértem a segítségét és a véleményét Ilona ügyében. Véleménye nem volt egyértelmű. Elmondta, hogy nem tartja Ilonát alkalmasnak a gyermeknevelésre. Úgy érezte, hogy Ilona nem volt mindig őszinte, nem közeledett a gyerekekhez, ritkán látogatta.

Elmondtam, hogy én az ellenkezőjét tapasztalom, Ilona rendszeresen látogatja gyermekét, és azért „nem közeledik”, mert nem adják a kezébe a saját gyermekét. Azt is elmondtam, hogy Ilona állami gondozott volt, vajon ki tanította volna meg, hogy mit jelent nőnek, anyának lenni?! Most, a rendezett körülményei közt kellene megadni az esélyt arra, hogy bizonyítson. Azt hiszem, ebben a pillanatban megdöbbsent a főorvosnő, és egy kicsit elgondolkodott ezen. A válasza halk és bizonytalan volt. – Valóban, ez igaz! –És akkor??– kérdeztem...

De ez a beszélgetés sem járt eredménnyel, de talán néhány gondolat megfordult a főorvosnő fejében is.

Vártam néhány hónapot. Beszéltem a jogászunkkal is, kértem a tanácsát. Azt javasolta, hogy újak levelet a gyámhatóságra. Segített a megfogalmazásában.

Közben Ilonával folyamatosan tartottam a kapcsolatot. Éreztem, hogy őt most nagyon erősíteni kell. Mindig félve kérdezte, hogy van-e esélye arra, hogy visszakapja a gyermekét. Láttam az arcán, hogy fáj a szíve, hisz minden vasárnap látogatta a kicsit és még csak meg sem ölelhette. Mindig megkérdeztem, milyen volt a találkozás. Elmesélte, hogy milyen ruhában volt, hogy hol találkozott vele, vittek neki mindig valamit, már mosolyog, ki van szíjazva, mert kötöttebb a csípője stb.

Ezek a beszélgetések egyre inkább erősítették bennem a meggyőződést, hogy a gyerekek minél előbb az anyja mellett a helye.

És ekkor megírtam azt a bizonyos levelet.

Semmi különös nem volt benne. Csupán nagyon egyszerűen, emberien leírtam hogy én, a családgondozója mit tapasztalok már hónapok óta Ilonával kapcsolatban.

Kértem, hogy a megváltozott körülményeire való tekintettel, és a gyermek jogait is figyelembe véve helyezték az édesanyjához a gyermeket. Eközben vigyáznom kellett arra, hogy Ilonának ne legyen újabb csalódást okozzon az esetleges nemleges válasz.

Mindnyájan optimisták voltunk és bíztunk a gyámhatóság „szívében”. És a csoda megtörtént! Megszületett a pozitív döntés, amelyről írásban értesítették Ilonát. Eredményeképpen Ilona 1992. február 20-án magához vehette és megölelhette saját gyermekét!

Nem volt szükség újabb információkra. Ilonát azóta meg sem látogatták. Most nem jött a védőnő sem – pedig „hivatalból” is segíteni, tanácsot kéne adni a kismamának –, s a hatóság szigorú szeme sem pástázott végig a lakáson, hogy van-e kiságy, hófehérek-e a pelenkák stb.! Ki érti ezt?

De ez most már teljesen mindegy, a közös örömünk a lényeg. Ilona boldogan jött mutatni a levelet, hogy mikor hozhatja haza gyermekét, hogy mennyire várja ezt a napot, a percet, hogy végre megölelhesse őt. Szinte „repült” a boldogságtól.

Amikor először találkoztam velük otthon a családban, nem tudtam tovább eltitkolni a könnyeim. De ezek már örömkönnyek voltak.

A kicsit megkésett első születésnap gyertya fényében mindegyikük szeme ragyogott a régen várt és ki nem mondott boldogságtól.

A kérdések egész sora vetődik fel bennem és a csoportomban is, hiszen velem együtt izgultak Ilonáért.

Miért kellett egy évig vajúdni a szülés után az anyának, hogy megkaphassa gyermekét?! Mennyi keserűséget, kudarcot kellett anyaként is átélnie Ilonának, hiszen gyermekként már átélt sok ilyet!?

S a gyermektől is elvették egy éves koráig a visszahozhatatlan, pótolhatatlan együttlétek melegségét!

Ez a tény mindkét személyiségben olyan pszichés károkat okozott, amelyek a későbbi életüket megnehezítik.

Ez egy félelmetes körforgás – állami gondozott „termeli újra” saját magát.

Történt mindez 1992-ben egy magyarországi nagyvárosban.

Epilógus

Még néhány prózáinak tűnő „adat” Ilona családjáról.

Élettársa egy hasonló korú elvált férfi. A Megyei Kórházban dolgozik, a mosodában. Ilona otthon van GYES-en Mónikával. Anikó nevű leányát kikértük a „részben” állami gondozásból, így mindennap hazajár a családba. Pedagógusai először ellenezték, de utána azt tapasztalták, hogy Anikó, mióta hazajár, sokkal önállóbb, bátrabb.

Melinda nevű kislányát az általános iskolából kiegészítő iskolába tanácsolták. A Nevelési Tanácsadó ugyanis kislétszámú osztályba javasolta gyenge fizikuma miatt, de ilyen osztály nem volt az iskolájában, és arra nem volt mód, hogy vele egy „kicsit” többet foglalkozzanak. Nem sikerült meggyőzőm Melinda pedagógusát, hogy ez a gyereknek a későbbiekben milyen hátrányt jelent.

Mónika örök mosolygó, kiegyensúlyozott gyerek, aki az édesanyja karjában érzi a legjobban magát.

Ilona és élettársa tervezgetnek. Szeretnének megesküdni és kertes házba költözni, „ott jobb lenne a gyerekeknek” – mondja az élettárs, aki a nevére szeretné venni a három leányt.

Így élnek ők együtt öten – mint egy „átlagos” magyar család.

Bálint Józsefné